						–			

PRÓBAÉRETTSÉGI

2003. május-június

MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

EMELT SZINT

Kiss Árpád OKSZI
Országos Közoktatási Szolgáltató Intézmény
Vizsgafejlesztő Központ

OKÉV
ORSZÁGOS KÖZOKTATÁSI ÉRTÉKELÉSI ÉS VIZSGAKÖZPONT

Nyelvi-irodalmi műveltségi feladatsor

ARANY JÁNOS: MAGÁNYBAN

Az óra lüktet lassu percegéssel,
Kimérve a megmérhetlen időt;
Ébren a honfigond virasztva mécsel,
Homlokra összébb gyűjti a redőt.
Vajúdni meddig tart még e világnak?
Sors! óraműved oly irtóztató:
Hallom kerekid, amint egybevágnak:
De nincs azokhoz számlap, mutató.

Jön, jön... egy istenkéz sem tartja vissza...
Mint mélybe indult sziklagörgeteg:
Élet? halál? átok, vagy áldás lesz? - Ah,
Ki mondja meg! ki élő mondja meg!
Vár tétován a nép, remegve bölcse,
Vakon előtte kétség és homály.
Idő! szakadna bár méhed gyümölcse...
Ne még, ne még - az istenért! - megállj.

Oh mert tovább e kétség tűrhetetlen,
A kockarázás kínját érzenünk;
De nyújtanók a percet, míg vetetlen
A szörnyü csont, ha rajta mindenünk.
Egy lépés a gomolygó végtelenbe,
Holott örvényzik a lét, a halál:
És mi fogódzunk a hitvány jelenbe:
Tarts még egy kissé, gyönge szalmaszál!

Még egy kevéssé... De mely kishitűség!
El, el! ne lássam e dúlt arcokat!
Ész, egybeforrt vágy, tiszta honfihűség,
Bátorságot nekünk mindez nem ad?
Megvert reménnyel induljunk csatába?
Hitben feladjuk már a diadalt?...
Nem, nem! Szivünk egy vértanú imába'
Megedzve, kezdjük a győzelmi dalt!

Az nem lehet, hogy milliók fohásza
Örökké visszamálljon rólad, ég!
És annyi vér – a szabadság kovásza –
Posvány maradjon, hol elönteték.
Támadni kell, mindig nagyobb körökben,
Életnek ott, hol a mártir-tetem
Magát kiforrja csendes földi rögben:
Légy hű, s bízzál jövődbe, nemzetem.
Nem mindig ember, aki sorsot intéz;

Gyakran a bölcs is eszköz, puszta báb;
S midőn lefáradt az erőtelen kéz,
A végzet tengelye harsog tovább;
Csüggedve olykor hagyja lomha gépűl
Magát sodorni az ember fia:
De majd, ha eszmél s öntudatra épűl,
Feltűnik egy magasb hármónia.

És vissza nem foly az időnek árja,
Előre duzzad, feltarthatlanúl;
Csak szélein marad veszteg hinárja,
S partján a holt-viz hátra kanyarúl.
Bízvást!... mi benn vagyunk a fősodorban:
Veszhet közőlünk még talán nem egy:
De szállva, ím, elsők között a sorban,
Vásznunk dagad, hajónk előremegy!

(1861 április – Szépirodalmi Figyelő 1861.05.09.)

FELADATOK

1. Mit jelentenek az adott szóalakok?

mécsel, kerekid, gépűl

……

……

……

3 pont		

2. Mi a szerepe a szövegben a felkiáltásoknak, a közbevetéseknek és a hiányos mondatoknak?

……

……

1 pont		

3. Határozza meg a következő mondatban a tagmondatok közötti viszonyt!

„Az nem lehet, hogy milliók fohásza örökké visszamálljon rólad, ég!”

…… | 2 pont | | |

4. Az előreutalás, ráutalás és visszautalás nagy szerepet játszik a szövegkohézió megteremtésében. Milyen nyelvi eszközök hozzák létre ezt a kohéziót? Soroljon fel legalább kettőt, példával!

……

……

4 pont		

5. Milyen alakzatok, költői képek az alábbiak?

"Jön, jön"	……	1 pont		
„Az nem lehet, hogy milliók fohásza Örökké visszamálljon rólad, ég! És annyi vér – a szabadság kovásza – Posvány maradjon, hol elönteték."	……..……	1 pont		
" Idő! szakadna bár méhed gyümölcse..."	……..……	1 pont		
"jön…., mint mélybe indult sziklagörgeteg"	……..……...	1 pont		
"vér – a szabadság kovásza"	…….	1 pont		

6. Az alábbi beszédmódok közül (belső monológ, egyenes beszéd, függő beszéd, szabad függő beszéd) melyikben íródott Arany János költeménye?

……. 1 pont

7. Kik az alábbi idézetek szerzői, és mi a mű címe?

"…Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán…"

Szerző: ……Cím: ……..…….

"…Hajt az idő gyorsan, rendes útján eljár,
Ha felülünk, felvesz, ha maradunk, nem vár.
Változik a világ, gyengül, ami erős,
S erős lesz, mi gyenge volt azelőtt."

Szerző: ……Cím: ……..…….

2 pont		

8. Folytassa további öt sorral az alábbi memoriter-részletet!

"…oly szent akarat
Hiába sorvadozzanak

……..……..……..

……. | 2 pont | | |

…….

…….

……..……

9. Mi a hajó-toposz konkrét jelentése Arany versében? Válaszoljon egy-két kulcsszóval!

……..……...……..……. | 1 pont | | |

10. Kitől származik a hajó képének ilyen allegorikus használata?

……...……. | 1 pont | | |

11. Mi a „Sors" konkrét jelentése Arany versében? Válaszoljon egy-két kulcsszóval!

……..……. | 1 pont | | |

12. Arany verse kapcsolatba hozható a hazafias költészet hagyományával. Melyik korszakra jellemző ez a hagyomány? Nevezzen meg egy-két jelentős verset!

…….

……. | 2 pont | | |

13. Nevezzen meg legalább egy olyan lírai alkotást a magyar irodalomból, amelyben meghatározó a magány életérzése!

Szerző: ….……

A mű címe: ……..……. | 1 pont | | |

14. Hogyan kapcsolódnak Arany életművéhez a következő nevek, fogalmak?

Ilosvai Selymes Péter: …….	1 pont		
Bolond Istók: ……	1 pont		
Koszorú: ……	1 pont		
Hamlet: ……	1 pont		
Kapcsos könyv: ……	1 pont		

15. Mi jellemzi a költemény verselését?

…….	1 pont		

16. Mi a tiszta rím és az asszonánc? Hozzon a versből egy-egy példát!

…….

…….

…….

…….	2 pont		

17. Kinek a kéziratban olvasott művéről írta Arany János: „úgy compositiójában, mint conceptiojában jeles mű”?

……..….	1 pont		

18. Egyik méltatója volt nemzeti történelmi tragédiánknak. Töredékben maradt értelmezésében három körbe rendezi a szereplőket. Kinek melyik művéről van szó?

…….	1 pont		

19. Akadémiai székfoglaló értekezésében az európai és a magyar barokk két alakját kapcsolja össze. Kiket?

……..…….	1 pont		

20. Bár németről fordítja az elbeszélést magyarra, annyira tetszik neki, hogy a főszereplő nevét – Akakij Akakijevicsét – többször álnévként használja. Kinek melyik művéről van szó?

…… | 1 pont | | |

21. Írjon ki a szövegből egy szállóigévé vált gondolatot! Határozza meg, mi a szállóige!

…… | 1 pont | | |

…… | 1 pont | | |

……

……

Egy mű adott szempontú elemzése

Mutassa be Szapphó költeményét mint a himnusz műfajteremtő alkotását! Utaljon a műfaj történetének alakulására is! Írása ne haladja meg az egy oldalnyi terjedelmet!

Szapphó: ***Aphroditéhez***

Tarka trónodról, ravasz istenasszony,
mért küldesz nékem, szerelemkirálynő,
bút és bajt mindég, te örök leánya
fényes egeknek?

Mért nem jössz inkább, ahogy egyszer jöttél,
hallattad kérő szavamat, kiléptél
kedvemért apád aranyos házából
és befogattad

cifra hintódat; lebegő galambok
vonták azt fürgén a sötétbe-süllyedt
föld felé; szárnyuk sebesen csapdosva
vert a nagy égben,

s már itt is voltak; te pedig, te boldog,
istenarcodon mosoly ült, és nyájas
szóval kérdeztél, mi bajom van és mért
hívlak az égből

és mi volna megkeserült szivemnek
kívánt orvossága? „Ki bántott, Sapphó?
kit küldjek kemény szerelem szavával
téged ölelni?

Ha eddig került, ezután majd üldöz;
hogyha semmit nem fogadott el, eztán
ő ad már, s ha nem szeretett, szeret majd,
bár ne akarjad."

Jer most is hozzám, a nehéz gondokból
oldd föl szívemet, s amiért eped, ne
sajnáld teljesíteni; légy harcomban
drága szövetség.

(Kr. e. 630 k.- 6. sz. első negyede) Babits Mihály fordítása

……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...

25 pont		

Reflektálás egy jelenségre

„Elemekkel küzdeni nem oly nyomasztó, mint egymással és saját magunkkal. Sőt valami fölszabadító van benne: ez az igazi harc, a robinsoni életharc, az egészségé és a természeté. Az ember leleményes és segít magán. Tengerrel küzdeni, szigetek vadjaival s mesebeli szörnyekkel, akik a vad erőket jelképezik: igazi görög kaland, hajósi és civilizátori. De egyúttal emberi misszió is, a kor legszükségesebb feladata. A világ sötét még, és barbár mindenütt, ahova Hellasz fénye nem ér. Odüsszeusz tutajokat épít, Szküllákat kerül ki, s túljár az emberevő óriások eszén... S veszélyek és csodák; van mit elmesélni a kedves Nauszikaának. (Babits Mihály: *Az európai irodalom története*)

Mutassa be a kalandot mint az egyik legősibb epikai cselekményszervező elvet! Legalább egy irodalmi mű vagy filmalkotás felidézésével mutassa be a kalandfűzés lehetőségeit, a kalandhős alakjának változásait! Írása ne haladja meg az egy oldalnyi terjedelmet!

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……..

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

20 pont		

Gyakorlati írásbeliség

Milyen változásokat idézhet elő a nyelvhasználatban és a személyközi kommunikációban a számítógép és a mobiltelefon elterjedése? Írjon rövid, legfeljebb egy oldal terjedelmű vitaindítót egy magyar nyelvi órára!

„SMS, fájl, honlap”
– Vitaindító –

……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...
……...

……...

……...

……...

……...

……..

……...

……...

……...

……...

……...

……...

……...

15 pont		